

УДК 811.161.2'373.2:81'373.7

DOI <https://doi.org/10.24919/2663-6042.13.2020.214374>

ФУНКЦІОНУВАННЯ ДІАЛЕКТНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ОНОМАСТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ: ДІАХРОНІЧНИЙ АСПЕКТ

Романюк Н. В.

Запорізький національний університет

У статті досліджено функціонування фразеологізмів, компонентом яких є слова на позначення власних назв, в діахронічному аспекті. Фактичним матеріалом для аналізу послужували фразеологічні одиниці, зафіксовані в живому мовленні представників верхньонадністрянської говірки, а також записані І. Франком протягом 1901–1910 років. Наведено типологію найпоширеніших ономастичних фразеологізмів, зокрема діалектних, у складі яких є антропоніми, теоніми, топоніми, геортоніми. Виділено три групи таких фразеологічних одиниць: загальноживані (залишилися відомими й незмінними на всій території країни, зберігши своє значення), діалектні (виділяються регіональними особливостями у фонетичному, лексичному, семантичному та синтаксичному відтворенні) та такі, що вийшли з ужитку. З'ясовано причини зникнення стійких словосполучень: втрата реалій, які були позначені власними назвами, відтворюваності, розуміння значення вислову. Окремлено особливості появи й розвитку фразеологізмів із компонентом – власна назва в масовому говірковому мовленні. Наголошено на новостворених фразеологізмах, а також на тих, які зникли з мовлення респондентів. Подано тлумачення окремих діалектних висловів, оскільки вони функціонують локально, лише на певній території досліджуваного діалекту і їхнє значення відоме мовцям аналізованої говірки, а також ФО, що вийшли з ужитку. Виявлено зміни семантичних і структурних параметрів ідіом та з'ясовано причини таких змін: заміна давнього компонента-власної назви новим, усічення чи розширення зовнішньої форми фразеологізмів, поява нового значення вислову, втрата мотивованості та ін. Виявлено, що фраземи з компонентом-онімом репрезентують історію та культуру України загалом і Дрогобиччини зокрема, відтворюють соціальну, політичну картину певного регіону, зберігаючи мовні особливості на всіх її рівнях (фонетичному, лексичному, морфологічному тощо).

Ключові слова: фразеологічні одиниці, діалектні фразеологізми, ономастичний компонент, власна назва, діахронія.

Romaniuk N. V. Functioning of dialect phraseologisms with onomastic component: diachronic aspect. The article examines the functioning of phraseologisms, a component of which is the words denoting proper names, in the diachronic aspect. The factual material for the research contains phraseologisms recorded in the spoken language of the representatives of the Verhnyonaddnistrianskyi dialect/subdialect, as well as those documented by I. Franko during 1901–1910. The article suggests a typology of the most common onomastic phraseologisms, particularly dialect ones, which include anthroponyms, theonyms, toponyms, geortonyms. There are three groups of such phraseological units: commonly used (remained widely known and unchanged throughout the country, having preserved their meaning), dialectal (distinguished by regional features in phonetic, lexical, semantic and syntactic reproduction) and obsolete. The reasons of set phrases disappearance are clarified: the extinction of things that were named by proper nouns, reproducibility, understanding the meaning of the expression. The author outlines the origin and development peculiarities of the phraseological units with a component – proper noun in mass patois spoken language. The article focuses on newly created phraseologisms, and on those that have disappeared from the speech of respondents. In this paper the interpretation of obsolete phraseological units and certain dialect expressions is given, because they function locally, only in a certain territory of the studied dialect, so their meaning is familiar to the speakers of the analyzed patois. The modifications of semantics and structure of some idioms are revealed and the reasons for such changes are clarified: replacement of an old component-proper name with a new one, truncation or expansion of the external form of phraseologisms, appearance of a new meaning of a phrase, loss of motivation, etc. It was found that phrases with the onym component represent the history and culture of Ukraine in general and Drohobych region in particular; they also reproduce the social, political picture of a particular region, preserving linguistic features at all levels (phonetic, lexical, morphological, etc.).

Key words: phraseological units, dialect phraseologisms, onomastic component, proper noun, diachrony.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності її розгляду. Науковці все частіше вивчають фразеологізми зі складником на позначення власного імені української мови, порівнюючи їх із відповідниками з інших мов, зокрема англійської (О. Арделян, З. Корнева, Є. Шуміцька, Ю. Свінцицька), німецької (В. Гаманюк, Т. Мішеніна, Л. Ковбасюк, О. Касаткін, Г. Лисенко, З. Чепурна та ін.), адже такі вислови зберігають національне семантичне та етимологічне забарвлення фразеологічної системи загалом. Фразеологічні одиниці (далі ФО) з ономастичним компонен-

том цікаві для аналізу і в аспекті діахронії, бо з плином часу з пам'яті народу стираються певні історичні події, імена героїв, реалії, на заміну їм приходять нові номінанти. Важливим є виділення груп таких діалектних ФО, виявлення причин переходу колись активно вживаних стійких висловів у групу пасивних мовних засобів чи взагалі їхнього зникнення з ужитку, появу нових утворень, чим і зумовлена **актуальність** досліджуваної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фразеологізми з онімами були в центрі уваги науков-

ців Н. Венжинович, Я. Казновської, В. Мокієнка, О. Мороз, А. Романченко. Оними-компоненти в діалектних ФО в діяхронічному аспекті досліджував В. Ужченко.

Відомо, що фразеологічна система певної мови фіксує особливості історії, культури, побуту та традиції відповідного народу. Так, М. Кочерган стверджує, що «фразеологічний склад є специфічною для кожної мови національно маркованою частиною лексики. Постійно поповнюючись новими одиницями, він відображає культурно-історичний досвід народу, а також особливості історичних законів розвитку мови» [2, 339]. Отже, фразеологія постійно реагує на суспільні, політичні та інші впливи, що спричиняють зміну в словниковому і фразеологічному складі мови, зокрема окремі компоненти ФО можуть замінюватися такими, які «відтворюють перебіг часу, епохальні значеннєві дескриптори. Проте є й ті, що залишаються незмінними, зберігаючи своє значення» [1, 31].

Цікавими для вивчення є саме ономастичні фразеологізми, тобто вислови, у структурі яких є власні назви. Так, Ю. Познікіренко зауважує, що ономастика як наука виокремлює такі категорії власних імен, як: топоніміка, що вивчає власні імена географічних об'єктів, антропоніміка – власні імена людей, космоніміка – найменування зон космічного простору, зокрема сузір'їв, галактик як наукових, так і народних, астроніміка – назви космічних об'єктів або окремих небесних світил, зооніміка – власні імена тварин, їх клички, хремотоніміка – власні імена предметів матеріальної культури, теоніміка – власні імена богів і божеств будь-якого пантеону, карабоніміка – власні імена кораблів, суден і катерів [5, 27].

Ономастичні компоненти, що входять до складу ФО, Г. Луканська об'єднує в такі групи: 1) антропоніми, які дають широкий спектр категорій імен, що пов'язано з історією, культурою, особливостями психології, із традиціями та ін.; 2) фіктоніми, тобто імена героїв творів; 3) теоніми, тобто імена богів; 4) агіоніми, або імена святих; 5) міфоніми, до складу яких входять назви тварин, рослин, народів, географічні та космічні об'єкти, імена ірреальних людей; 6) топоніми, назви географічних об'єктів; 7) геортоніми, або назви свят [3, 75–76].

Як бачимо, в науковій літературі існує низка класифікацій онімів, однак за основу нашого дослідження беремо останню з названих, оскільки вона виділяється чіткістю груп власних назв.

Наголосимо, що будь-яка власна назва як компонент фразеологізму зі своїм семантичним навантаженням є зрозумілою та відомою на певній території певний період часу. Як тільки онім втрачає своє відтворення в пам'яті носіїв мови, свій зміст і значення, ФО втрачає розуміння та тлумачення мовцями й переходить до складу пасивної лексики чи зникає з ужитку взагалі. Для збереження фразеологізму послуговачі можуть замінити давній складник на нове слово-назву, однак для активного його функціонування потрібні певні умови: відтворення та широке застосування, розуміння мовцями ФО з компонентом імені чи географічної назви та ін.

На думку В. Гаманюк, Т. Мішеніної, «у кожній лінгвокультурі наявна надзвичайно велика кількість

власних назв: назви міст і містечок, окремих районів, місцин, річок і гір, вулиць, а також імен, прізвищ і прізвиць, проте не кожна власна назва може увійти до складу фразеологізму. Навіть носії мови не завжди орієнтуються у власних назвах і тому достеменно не знає, про що йдеться, адже оніми у складі фразеологізмів здебільшого втрачають зв'язок з реальними денотатами і набувають узагальненого значення» [1, 33–34]. Очевидно, що заміна одного компонента-оніма на інший у межах фразеологізму не є легким, швидким і простим явищем.

Формулювання мети і завдань статті. Метою статті є виявлення особливостей функціонування фразеологізмів із компонентом власних імен в межах ареалу верхньонадністрянських говірок південно-західного наріччя в діяхронічному аспекті. З урахуванням мети слід виконати такі **завдання**: 1) виявити динаміку розвитку ФО з ономастичним компонентом як у масовому говірковому, так і в індивідуально-авторському мовленні; 2) простежити зміни семантичних параметрів ідіом, що ними супроводжуються структурні перетворення.

Джерелом дослідження фразеології визначеного регіону є матеріал двох хронологічних зрізів: ФО першого часового зрізу (кінець XIX ст.) репрезентує збірка І. Франка «Галицько-руські народні приповідки» (1901–1910), що містить матеріал, записаний у 178 населених пунктах України, включаючи й обстежений регіон. Для синхронічного аналізу фактичного матеріалу другого часового зрізу (XX–XXI ст.) залучено дані сучасних фразеологічних словників і опитування, проведеного автором у 14 населених пунктах Дрогобиччини. Матеріалом дослідження є близько 335 ФО з компонентом «власна назва».

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення мети проаналізуємо та опишемо зафіксовані фразеологічні вислови з ономастичним компонентом. Серед виявлених у мовленні жителів населених пунктів верхньонадністрянських говірок фразеологізмів виокремлено вислови з такими компонентами-власними назвами: теонімами (іменами богів та героїв релігійного, міфологічного походження) – 125 одиниць, антропонімами (імена, прізвища людей) – 101 одиниця, топонімами (назви міст, річок, вулиць, областей тощо) – 82 одиниці, а також геортонімами (назви релігійних свят), яких зафіксовано 27 одиниць. Водночас оскільки ФО верхньонадністрянських говірок вивчаємо у діяхронічному аспекті, то «зафіксовані фразеологізми, які за певних історико-часових умов закріпилися в мові як зразки активної та пасивної лексики, можна поділити на три групи:

1) фразеологізми, що відповідають нормам сучасної літературної мови й у складі яких наявні слова-компоненти, відомі на всій території України; такі стійкі вислови і за своїм фразеологічним значенням є загальноживаними;

2) ФО, що виникли в минулому й містять у своєму складі різні архаїзми, суто місцеві слова;

3) стійкі вислови, у семантиці яких відбулися певні еволюційні зміни (втрата давнього значення, поява багатозначності);

4) неологічні фразеологізми» [цит. за: 6, 27].

У процесі діяхронічно-синхронічного аналізу ФО виявлено й факти виходу з ужитку низки фразеологізмів. Це здебільшого одиниці з компонентами-онімами, які послужили матеріалом для створення стійкого вислову, однак із часом втратили мотивацію їхнього значення, а також зникли реалії, яким вони відповідали у своїй номінативній функції.

Отже, найчисельнішою є група фразеологізмів з онімом біблійного та євангельського походження – **теонімом**, тобто чоловічими та жіночими іменами (Адам, Єва, Бог, Господь, Матір Божа та ін.). До загальноновживаних, які збереглися в мовленні протягом століть, уналежнюємо: *Боже мій / о Матір Божа* («уживається для вираження великого захоплення, подиву, відчаю» [7, 44]), *мати Бога в серці* («бути милосердним, совісним, жалісливим, справедливим т ін.» [7, 470]), формули привітання чи прощання: *Боже помагай!*, *дай Боже здоров'я/щастя!*, *Слава Ісусу Христу!* *Дай Боже добрий день!* та багато інших.

Серед діалектних фразеологізмів – *о Матка Боска* (відбулося усічення структури фразеологізму, оскільки І. Франко зафіксував варіант *матко боска*, *руська*, *польська* на позначення «побожною формули; нею висловлюють своє зачудуване, чуючи або бачучи якісь незвичайні речі». Функціонує паралельно як синонім до *Боже мій*, *о Господи милосердний*), *Бігме Боже* (І. Франко пояснює його походження так: «Звичайна формула божби. «Бігме» маб. скорочена формула присяги: Біг мене покарай» [8, 36]) і є синонімом до *йй Богу* та ін. Активно послуговуються й таким давнім висловом, як *пек ти*, *осина*, однак паралельно в локальному мовленні функціонує і зредукований варіант ФО – *пек-запек*, етимологія та семантика якого респондентам не відома. І. Франко так тлумачить це: «форма лайки: пропадай. Значінє слів “пек” і “осина” темне; в “пек” без сумніву лежить вираз плювання, те, що в нім. рfuі» [8, 49]. Однак таке пояснення сприймаємо з певним сумнівом, оскільки Цур і Пек – міфологічні боги.

Зауважимо, що в цій групі ФО з компонентом теонімом не виявлено висловів, які вийшли з ужитку. Більшість таких фразеологізмів виділяються змінами в структурі (субституція чи редукція), однак досі активно функціонують. Пояснюємо це тим, що тут люди віруючі, передають традиції з покоління в покоління, зберігаючи протягом століть свою культуру, а також фразеологізми зі складником теонімом.

Другою групою є вислови з антропонімом. Тут і загальноновживані, і діалектні ФО, і такі, що вийшли з ужитку. Наприклад, до перших належать більшість словосполучень із суто українськими іменами, які зафіксовані І. Франком і які функціонують досі: *Хома невірний* («людина, що сумнівається, не вірить у що-небудь» [7, 934]), *язиката Хвеська* («балакуча», [9, 547]), *вискочив, як Сень/Пилип із конопель* і лексемно оновлений вислів *як Федь з електрички* («недоречно, недоладно або невчасно сказати що-небудь» [7, 104]), *товчеться, як Марко/Стецько по пеклу* («невпинно, безугавно, не перестаючи; без потреби» [7, 464]), *за царя Тимка, як земля була тонка* («дуже давно» [7, 939]).

Цікавими для вивчення є діалектні ФО. Наголошено, що до діалектних належать фразеологізми територіального діалекту (говору чи говірки) з локальними категорійними ознаками (компонентний склад, фраземне значення, вторинна номінативна функція) та засобами їхнього вираження, що відсутні в літературній мові. Групу ФО з компонентом-антропонімом утворюють такі вислови: *величатися, як Гриць/жид портками* («насмій, коли хтось гордиться чи величається якоюсь пустою або зовсім звичною річчю» [8, 145]). *Портки* – діалектизм, літературний відповідник – *штани*), *брехливий Фелімін* («брехлива людина». Етимологію змогли пояснити лише представники старшого покоління: колись давно в селі жив Фелімін, який постійно говорив неправду чи видумував різні оповіді), *вибештав, як Хаскіль дошку* (вислів набув нового значення «вилаяти, висварити», яке замінило давнє «зробити абияк». За твердженням мовців, Хаскіль – єврей, який жив колись давно і працював абияк»), *капарна, як Племониха* («про неохайних, брудних людей»). Є вузьколокальним фразеологізмом, бо функціонує лише у двох селах. Катерина Племон – мешканка села Дорожів, яка відома безладом і на подвір'ї, і в хаті).

Зауважимо, що в результаті зіставлення зафіксованих ФО в живому мовленні і із записаними І. Франком, виявлена низка фразеологізмів, які вийшли з ужитку. Наприклад: *за царя/короля Одвуда* (синонім до *за царя Тимка*. І. Франко так трактує його утворення: «ім'я французького короля означає сойка, а українського звичайний одвуд» [8, 469]), *пропав, як Фатькові ходаки* (хто такий Фатько – автор збірки не знає [9, 601]. Вислів є синонімом до *як у воду впав/як сіль на воді*), *спився, як Беля* (зі значенням «багато випивати алкоголю», а походження таке: «Король Угорський кінця XII с., що син его панував років зо два в Червоні Русі, доки не пропудили его геть» [8, 514]). Як бачимо, з часом антропоніми в таких висловах втратили мотивованість, власне ФО позбулася відтворюваності. На думку О. Мороз, «особові імена у складі фразеологізмів не співвідносяться з конкретно особою, а виступають денотатами багатьох осіб і набувають соціально оцінних конотацій» [4, 79], переважно негативних.

Наступною є група висловів зі складником **топонімом**. Стійкими до змін у функціонуванні виявилися такі: *відкрити Америку* («говорити чи оголошувати про те, що всім давно відоме» [7, 121]), *язик до Києва/Львова/Кракова доведе* (варіативне функціонування), *пройти Крим і Рим і мідні труби* (утворене в результаті контамінації – трансформація структури фразеологізму внаслідок приєднання до спільної частини двох мотивувальних ФО їхніх відмінних компонентів, а саме стійких словосполучень *пройти Крим і Рим* зі значенням «побувати всюди, надивитися всього» і *пройти вогонь і воду і мідні труби* – «азнати всіляких випробувань, виявитися дуже спритним, мужнім і витривалим» [7, 706]), *козу/вош за копіюку/трейцар до Києва/Львова гнати, Содом і Гоморра* (біблійні міста в діалектному варіанті – *содома й гомора* у значенні «крайне безладдя, метушня» [7, 842]) та ін.

Діалектними є: *пролетіти, як фанера над Парижем* («марно, швидко, нічого не здобувши»). Походження мовці пояснити не змогли, *за матки Австрії/за Польщі* («дуже давно»). Для підсилення конотативного значення згадуються історичні події ХУІІІ ст., коли Галичина була під владою Австрії (1793) і Польщі (1912)), *йти, як на Кальварію/Котовань* («дуже далеко»). Тут складниками є назви сіл, які розміщені далеко від досліджуваного району. Існує вислів понад століття, але з новим значенням, оскільки І. Франко фіксує «дуже повільно» [9, 298]), *Пруська мантелена* («про неохайну жінку»). Пруси – це давня назва села Бистриця), *як Дрогобицька ратуша* («про огрядну, товсту людину») та ін. Зафіксовані й фразеологічні утворення, в основі яких і псевдовласні назви: *бував у Буваличах і видав Видаличі* (записані ще І. Франком [1, 128]), *піти до Лежухова* (за І. Франком: «Лежухів – не село, а місце де лежить ся» [10, 341]).

Вислови *випровадитися на Поталове* («померти»), *Потал – ім'я дрогобицького міщанина, ґрунт якого закупило під міський цвинтар* [8, 183]), *як Бачинська гора* («Бачинська гора – в с. Бачині, висока і крута, звісна всім, що ідуть до Самбора з правого берега Дніпра» [8, 25]), йому на зміну прийшов вислів *як Дрогобицька ратуша* (порівнює огрядних людей з ратушею), *Бориславську п'ятку дістати* («І. Виляяти. 2. Бути битим до синяків» з етимологією І. Франка: «Пов'язаний із життям робітників бориславських нафтових копалень <...> Злидні гнали до Борислава з усих сіл чимало селян, що здешевлювало робочу силу. Місцеві робітники вдавалися до ріжних способів, аби відогнати «зайд», в тому числі й до такого, як поплямлення одягу нафтою та вигнання з міста. Отож, такий селянин те й заробляв, що мав пляму на вбранні, як відбиток п'яти пальців руки» [8, 107]), *родом з Бродіток* («бідний», І. Франко не зберіг етимологію вислову), *Бродська холера* (походження таке: «В р. 1831 прийшла холера до Галичини з півночі, через граничне місто Броди. Відси й пішло, що поганого, ненависного чоловіка називають бродською холерою»

[8, 127]) вийшли з ужитку, оскільки з часом власні назви втратили свою номінативну функцію. Ці фразеологізми містять у своїй структурі слова-реалії, знання назв яких є необхідним для розуміння ФО загалом, а сучасне покоління вже не може пояснити зв'язок власної назви і значення вислову, бо в основу появи стійкого словосполучення був покладений історичний факт: продаж землі міщанином, заробітки селян у Бориславі, холера на Галичині.

Останньою є група ФО з компонентом **геортонімом**. Їх виявлено не так багато, але всі вони функціонують уже понад століття, оскільки зафіксовані у збірці І. Франка. Наприклад, фразеологізм *хотіти мерзлого/леду в Петрівку* («бажати чого-небудь неможливого, нереального» [8, 221]) є загальноновживаним, *по Петру і по теплу* (мають на увазі свято Петра й Павла, яке вважається останнім літнім святом), *не щодня Великдень і не все в середу Петра* («не щодня трапляється яесь добро», [8, 127]), *величається, як кобила в Спасівку* («надто, особливо» [7, 678]), *на святого Миколи та й ніколи і на святого нігди* зі значенням «ніколи».

Висновки та перспективи подальших досліджень у цьому напрямі. Отже, за результатами аналізу фразеологізмів із компонентом онімом виявлено, що на території досліджуваного наріччя чисельнішою є група висловів із компонентом теонімом. Більшість вивчених ФО є загальноновживаними, які за понад столітнє своє функціонування зберегли і зовнішню, і внутрішню форму. Значною є і група ФО, що вийшла з ужитку, однак важко виділити, на якому з етапів вона витіснена на периферію фразеологічної системи. Основною причиною є немотивованість власного імені та втрата реалії, яку вони називали. Власні імена – складники ФО – найчастіше зазнають заміни, зумовлюючи локальне існування фразеологізмів. Потребує подальшого вивчення й питання появи нових ФО з онімом, які використовують на сучасному етапі на території досліджуваного регіону і які в майбутньому можуть перейти до групи загальноновживаних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаманюк В., Мішеніна Т. Фразеологізми з ономастичним компонентом як репрезентанти культури (німецько-українські паралелі). *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2019. Т. 20. С. 29–54.
2. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. Вид 2, випр. і доп. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 463 с.
3. Луканська Г. А., Олексієнко Л. І. Національно-культурна специфіка англійських фразеологічних одиниць з власними назвами: основні підходи до виявлення. *Мова і культура*. 2011. Вип. 14. Т. 8. С. 74–81.
4. Мороз О. А. Семантика та структура номінативних фразеологічних одиниць з компонентом «власне ім'я». *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови* : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 8. С. 353–360.
5. Позніхиренко Ю. І. Мотиваційна база ергонімів як знаків соціокультурного простору України й англійських країн (на матеріалі назв закладів харчування) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.17. Київ, 2018. 264 с.
6. Романюк Н. В. Фразеологія верхньонадністрянських говірок нижньої течії річки Бистриці : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Запоріжжя, 2002. 205 с.

ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

7. Фразеологічний словник української мови / уклад. : В. М. Білоноженко та ін. Київ : Наукова думка, 2003. 1104 с.
8. Франко І. Я. Галицько-руські народні приповідки. Львів : б.в., 1901–1905. Т. 1. 600 с.
9. Там само. 1907–1908. Т. 2. 612 с.
10. Там само. 1909–1910. Т. 3. 541 с.

REFERENCES

1. Gamaniuk, V., Mishenina, T. (2019). Fraseologisms z onomastychnym komponentom iak representanty kultury (nimetsko-ukrainski paraleli) [Phraseologisms with onomastic component as representatives of culture (German-Ukrainian parallels)]. *Filologichni studii. Naukovyi visnyk Kryvorizkogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu*, 20, 29–54 [in Ukrainian].
2. Kochergan, M. P. (2006). Zagalne movoznavstvo [General linguistics] : pidruchnyk. Vyd. 2 ed., vup. I dop. Kyiv: VC «Akademii» [in Ukrainian].
3. Lukanska, G. A., Oleksienko, L. I. (2011). Nacionalno-kulturna specufika angliiskyh frazeologichnyh odyncy z vlasnymy nazvamy: osnovni pidhody do vuiavlennia [National and cultural specifics of English phraseological units with proper names: basic approaches to detection]. *Mova i kultura*, 14 (8), 74–81 [in Ukrainian].
4. Moroz, O. A. (2001). Semantyka ta struktura nominatyvnyh frazeologichnyh odyncy z komponentom «vlasne imia» [Semantics and structure of nominative phraseological units with the component «proper name»]. *Naukovyi chasopys nacionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni M. P. Dragomanova*. Issue 10 : Problemu gramatyky I leksykologii ukrainskoi movy: zb. nauk. prac. Kyiv: Vud-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 8, 353–360 [in Ukrainian].
5. Poznihirenko, U. I. (2018). Motyvaciina baza ergonimiv iak znakiv sociokulturnogo prostoru Ukrainy i anglo-movnyh krain (na materialy zakladiv harchuvannia) [Motivational base of ergonims as signs of socio-cultural space of Ukrainian and English-speaking countries (based on the names of food establishments)]. (Dysertatsiia doctora filolohichnykh nauk). Kyiv [in Ukrainian].
6. Romaniuk, N. V. (2002). Frazeologiiia verhnionaddnistrianskyh govirok nyzhnioi techii richky Bystryci [Phraseology of the verhnionaddnistrianskyh patois of the lower current of the Bystrytsa River]. (Dysertatsiia doctora filolohichnykh nauk). Zaporizhzhia [in Ukrainian].

DICTIONARIES

7. Frazeologichni slovnyk ukrainskoi movy [Phraseological dictionary of the Ukrainian language] / uklad. : V. M. Bilozhenko ta in. Kyiv: Naukova dumka, 2003. 1104 p. [in Ukrainian].
8. Franko, I. Ia. Galycko-ruski narodni pryrovidky [Galician-Russian folk tales]. Lviv : b.v. 1901–1905. V. 1. 600 p. [in Ukrainian]
9. Tam samo. 1907–1908. V. 2. 612 p. [in Ukrainian]
10. Tam samo. 1909–1910. V. 3. 541 p. [in Ukrainian]